

El Pirineu, un espai vital per Catalunya

Francesc X. Boya Alós / Diputat al Parlament de Catalunya (PSC-Ciutadans pel Canvi)

L'Alt Pirineu i l'Aran configuren un espai geogràfic que se situa al centre d'una important euroregió de l'Europa mediterrània, de la qual Catalunya n'és el centre neuràlgic. En aquest context el Pirineu ha sigut vist històricament com la muntanya feréstega del sud, «la frontera», que tan va inspirar els romàntics francesos de meitat del XIX. Ara però, en aquest segle XXI de la Europa propera o de la petita Europa, com la defineix Cristian Bourquin, president del Consell General dels Pirineus Orientals, el nostre Pirineu esdevé un centre vital que requereix una nova visió per projectar cap a Catalunya i Europa aquest nou rol. És a dir, mirant amb una visió ampla i a banda i banda de la serralada, vers una nova regió de 17 milions de persones en la qual les comunicacions i la complementarietat dels territoris seran un factor determinant.

El Pla territorial de l'Alt Pirineu i l'Aran ha de ser la definició d'aquesta visió estratègica de la carena, i del seu encaix en aquest nou context europeu, en la recerca d'un model territorial que sigui eficient per resoldre alguns problemes importants que avui encara afecten negativament la qualitat de vida de les persones que viuen en aquestes contrades.

La posició del PSC-Ciutadans pel Canvi, reflectida en els documents de la segona Conferència Nacional celebrada a Tarragona, van definir una estratègia territorial capaç de projectar aquest espai cap a una nova realitat que reculli les ambicions dels ciutadans pirinencs per aquest futur immediat.

La primera consideració que s'evidencia en aquest document és la definició del Pirineu com la muntanya del sud d'Europa. El «pulmó verd» que guarda grans valors ambientals i culturals, conservats en la diversitat biològica, cultural i social que caracteritza la muntanya. Aquesta concepció ha de prioritzar el desenvolupament d'un sistema territorial on la preservació d'aquest patrimoni sigui compatible amb els desenvolupaments econòmics i socials que ja van iniciar-se en la dècada dels 80 i que han de consolidar-se en aquest futur més immediat. El turisme com a sector emergent ha de ser un dels motors d'aquest desenvolupament, plantejat, però, amb criteris de sostenibilitat. És a dir, un turisme que fomenti l'equilibri territorial, evitant les massificacions que avui ja proliferen al voltant de les estacions d'esquí, i una estacionalització excessiva.

Fomentar el turisme i ordenar els creixements requereix una adequada planificació territorial. En aquest sentit, els 23 anys de CIU han servit de ben poc. La manca de compliment de les lleis d'ordenació territorial i del propi Pla General de Catalunya de l'any 92, que instaven el Govern a redactar els Plans Territorials Parcials, han deixat els territoris sense instruments de planificació. Aquesta ha de ser ara una prioritat estratègica per a un territori que encara té un nombre molt considerable dels seus nuclis de població sense ordenament urbanístic, un símptoma prou evident de la manca d'eficàcia del Govern en aquesta matèria.

Durant aquests últims anys, aquesta indefinició havia perllongat inútilment un debat sobre la determinació dels límits precisos d'aquesta àrea pirinenca. Un debat

que s'ha dilucidat en aquesta legislatura amb la delimitació de l'Alt Pirineu i l'Aran com àrea de planificació específica del Pla General de Catalunya i en la tramitació parlamentària de l'Institut per al Desenvolupament i Promoció de l'Alt Pirineu i l'Aran, en el qual van quedar definides les sis comarques que formen aquesta nova regió.

El policentrisme pirinenc és fruit d'una geografia capriciosa que ha configurat uns àmbits territorials a l'empara dels rius. Valls i muntanyes conformen un espai que secularment ha tingut comunicacions impossibles. Collades de més de dos mil metres, carreteres farcides de revolts han ajudat a crear dinàmiques socials i econòmiques ordenades al voltant dels centres més poblats de cada vall.

L'estructura de la xarxa viària segueix aproximadament els eixos de quatre grans valls –Segre, Noguera Pallaresa, Noguera Ribagorçana i Garona– que articulen aquests territoris vers les planes, amb uns corredors de penetració nord-sud que avui es manifesten clarament insuficients, ja sigui des de la perspectiva local, com des de la territorial. Cal, doncs, una aposta clara per fer possible aquesta articulació del territori i la seva connexió exterior, que passa per la millora d'aquests eixos de penetració transpirinencs que han de garantir alhora l'objectiu d'unes bones connexions de Catalunya amb Europa. Però, el repte més important per aquests propers anys serà aconseguir que la N-260 sigui realment la via transversal que articuli les nostres valls des de Puigcerdà fins al Pont de Suert.

L'aeroport dels Pirineus a la Seu d'Urgell, la modernització de les línies de tren existents en l'actualitat són, juntament amb l'accés a les noves tecnologies, les apostes clau per definir unes xarxes de comunicació que permetin un disseny territorial competitiu, capaç de situar-se en el mapa europeu com un espai central.

Impulsar una economia que tingui el turisme com a primer motor econòmic del territori requereix una clara aposta per la definició d'un model compromès amb l'equilibri i la sostenibilitat. La fragilitat dels sistemes i de les economies de muntanya requereix aquest esforç per conservar un patrimoni natural on l'home ha jugat un paper essencial. Cal, per tant, apostar seriosament per la conservació de la ramaderia de muntanya i garantir, amb la presència dels pagesos, la preservació d'un dels actius turístics més importants: el paisatge.

Aquest equilibri entre sectors requereix, també, garantir una presència industrial que avui, després de la profunda crisi de les elèctriques, ha deixat el Pirineu amb molt pocs actius en aquest sector. És per aquesta raó que, paral·lelament a l'IDEPA, cal un instrument com l'Agència econòmica del Pirineu per impulsar projectes en els sectors de la indústria i dels serveis, amb apostes molt clares en favor de les noves tecnologies i de la creació de nous pols de desenvolupament. Aquesta Agència ha de tenir com objectius principals sumar les capacitats i les sinèrgies del territori en favor de noves oportunitats per al desenvolupament de sectors que permetin la diversificació econòmica i l'augment del valor afegit als productes tradicionals.

El desenvolupament econòmic i el treball requereixen de noves estratègies en l'àmbit de la formació i de l'educació. La especificitat del territori i de les noves situacions generades per sectors del turisme obliguen als professionals d'alguns sectors a ser «pluriactius» i a mantenir dues o tres activitats compatibles al llarg de l'any. Aquesta particularitat, i les noves tendències dels mercats vers les activitats de risc, requereixen cicles de formació específica i perfils d'emprenedors capaços de diversificar la seva activitat al llarg de l'any en funció de factors com la climatologia i els recursos naturals. És necessària una bona planificació educativa i un clar suport als joves emprenedors que apostin per viure i treballar en uns sectors novedosos on s'hauran d'impulsar noves cultures empresarials.

L'aposta pirinenca per al futur no pot deslligar-se d'una clara aposta per créixer en termes de població resident. Durant el segle passat, la davallada poblacional de les nostres comarques ha sigut una constant, fins que a les dues últimes dècades la població s'ha estabilitzat al voltant de les 65.000 persones. Aquest repunt demogràfic té una de les seves claus en les noves oportunitats econòmiques generades pel turisme en les comarques on l'esquí ha esdevingut el producte estrella. Consolidar el creixement i repartir-lo equitativament per tot el territori, requerirà, més enllà de les accions esmentades, una aposta per dotar el Pirineu de serveis públics que situïn els pirinencs en condicions d'igualtat amb la resta de ciutadans de Catalunya. Serveis socio-sanitaris, igualtat d'oportunitats en la formació, habitatge social són alguns dels àmbits on avui hi ha insuficiències que faciliten la pèrdua de població jove en favor d'altres indrets de Catalunya.

Diem doncs, i a títol de resum, que una visió estratègica del Pirineu ha de fonamentar-se en aquesta nova concepció de territori central, amb bones comunicacions nord-sud i una vertebració territorial mitjançant un eix transversal que uneixi les valls i que ajudi a optimitzar recursos. Les infraestructures, juntament amb la diversificació econòmica, les noves tecnologies i uns serveis públics de qualitat, han de permetre al Pirineu consolidar un horitzó de futur amb millors perspectives i oportunitats per als seus habitants.